

Zarandul

ORGAN INDEPENDENT — CULTURAL, ECONOMIC ȘI DE INFORMAȚII — DIN VALEA CRIȘULUI ALB

APARE SUB CONDUCEREA UNUI COMITET
REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
BRAD

ABONAMENTE: 100 lei anual, 6 luni 60 lei
Instituțiuni și bănci 150 lei
Muncitori minieri 50 lei

APARE ÎN FIECARE JOI

Redactor responsabil: G. F. CAMBER

† Ștefan Cicio Pop

Vineri în 16 Februarie 1934 și-a dat sufletul în mâinile Creatorului vrednicul luptător naționalist Ștefan Cicio Pop. Cine nu cunoaște și nu își aduce aminte de veneratul și înflăcăratul deputat român din vremurile de fristă memorie a stăpânirii ungurești?

Ștefan Cicio Pop s'a născut la 15 Aprilie 1865 în comuna Șigău jud. Someș și a fost susținut la școală de unchiul său. A terminat universitatea la Viena și Budapesta. Până era student a intrat în partidul național român. În 1891 se stabilește ca avocat în Arad și repede ajunge conducătorul și îndrumătorul vieții românești în această regiune. În 1894 în urma procesului Memorandului, comitetul partidului național român trimite pe Ștefan Cicio Pop să reprezinte cauza românească la conferința interparlamentară dela Haga. Drept protest în contra tratamentului neomenesc al Ungurilor față de naționalități, el reuși să convingă Uniunea să nu fină în anul următor adunarea în Budapesta ci la Bruxelles. La conferința din Bruxelles Ștefan Cicio Pop a reprezentat pe Români atât de bine, destăinuind lumii întregi nelegiuirile Maghiare, încât Aponyi nu a putut răspunde altceva decât că: »poporul maghiar nu poate fi făcut răspunzător de faptele guvernelor sale«. Întors acasă și în cadrul normelor date de partidul național Român alături de Sârbi, Slovaci și celelalte naționalități, întemeiază grupul parlamentar al naționalităților care a fost un însemnat act politic înainte de războiul mondial și începutul Micei înțelegeri de astăzi. În fața justiției Maghiare a apărat întotdeauna pe reprezentanții popoarelor nemaghiare cari erau împrocetate pentru »trădarea« patriei Maghiare.

În 1905 partidul național Român a părăsit pasivitatea politică și a hotărât intrarea în arena luptelor politice. Cei mai hotărâți propagatori ai acestei idei au fost Dr. Aurel Vlad și Ștefan Cicio Pop. În alegerile ce avură loc în acest an Români aleseră nu mai puțin de 15 deputați între cari era și Ștefan Cicio Pop, ales la Șiria. În discursul său cel dintâi a făcut o dare de seamă asupra împilărilor și nelegiuirilor din țara Moșilor. Din acest moment parlamentul Unguresc a început să-și verse furia asupra deputatului Român, care nu a înțeles să se lase intimidat nici un moment ci cu multă demnitate și curaj a stat în calea tuturor vijeliilor păzind și apărând interesele superioare ale Românilor.

A avut viziunea profetică a unirii tuturor Românilor, căci iată ce spunea Ștefan Cicio Pop cu douăzeci de ani înainte de 1918:

„Nu va mai trece multă apă pe Tisa, pe Mureș și pe Olt și noi Românii vom arăta d-lor dela. Bu apesta cine sunt stăpâni aici! Românul nu uită, știe să înfrunte cu bărbăție ne azurile și urgia, așteaptă, gata de luptă, ciasul liberării și al mântuirii!“

După izbucnirea războiului mondial Ștefan Cicio Pop rămase singurul reprezentant al Românilor din B-pesta.

Apărând în mod hotărât și cu mult devotament dela tribuna parlamentară, interesele românilor, sârbilor și celorlalte naționalități a fost amenințat în două rânduri de contele Ștefan Tisza că »nu e vrednic să infecteze aerul pur al Ungariei și că-l așteaptă streangul«.

La începutul anului 1917 puterile înțelegerii au înaintat Statelor Unite o notă în care se spunea că ele au făcut și conduc războiul pentru eliberarea naționalităților subjugate. Contele Ștefan Tisza drept răspuns la această notă smulse intelectualilor Români din Argeal prin constrângere și urâte amenințări o declarație de credință către »patria Maghiară« prin care Românii se declară mulțumiți cu stările din Ungaria și nu doresc să se deslipească de ea, Ștefan Cicio Pop cu toată țărnia și-a ridicat glasul în contra acestei silnicii.

După ce Dr. Alexandru Vaida Voevod a citit în 18 Oct. 1918 în parlamentul Unguresc celebra declarație prin care Românii se consideră descătușați de Ungaria, Ștefan Cicio Pop aleargă la Arad îmbrăcat ca un măturaș de stradă, fiind urmărit de poliție și înființează Consiliul național și gărzile Române. Preia administrația și puterea asupra tuturor părților locuite de Români și convoacă adunarea dela Alba Iulia.

După înfăptuirea unității naționale el a fost șeful armatei și al siguranței generale în Consiliul Dirigent și a forțat, alături de marele I. C. Brătianu împingerea liniei de demarcație Zam-Ciuci-Ciucea către Tisa.

A fost ministru în cabinetele prezidate de I. C. Brătianu, general Văitoianu și Dr. Vaida Voevod. Sub guvernările național-tărăniste a condus cu mult tact și cu un fin simț politic desbaterile parlamentare.

Ștefan Cicio Pop a fost un înflăcărat și îndărjit luptător al intereselor superioare ale neamului. În fața mormântului său deschis, noi Zarandenii copleșiți de durere și cuprinși de profundă recunoștință și admirație îi zicem să odihnească în pace în pământul liber al țării pentru care a luptat întreaga sa viață!

CANDIN CIOCAN

Nu vrem să facem nimănuși nici un reproș, fapt cert este însă că motivele cari stau la temelia rațiunii existenței Forului sunt tot așa de puternice la noi ca și ori unde, dacă nu — după ce suntem și un centru minier cu mii de lucrători — mai puternice.

Pentru ce oare atunci atâta comoditate condamnabilă?

Și cu drept cuvânt Zarandule!, nume evocator de mărețe epoci meriți să fii împărțit și azi de altă soarte. Ai adăpostit vitejeștile acțiuni de redășteptare românească, pe un Horia, pe Cloșca, ai dat pe Crișan, păzești la Tebea pe Avram Iancu, ai servit drept cetate model de românism până la unire și astăzi te găsești hărăzit de soarta de a fi ultimul. Aceasta nu ți se cuvine.

Și acum dacă, sub cei a căror egidă s'ar impune să înființezi Forul, pentru certe personale ameninși să rămâi de rușine, cheamă se cei ce au dovedit de atâtea ori că știu să te cinstească prin munca lor desinteresantă. Mai ai încă pe Dr. Pavel Opișă, fără de persoana căruia de vreo 50 ani nu se cunoaște acțiune culturală sau națională și mai puțin rezultate, în acest colț de țară, și pe deasupra mai este și cleric; ai pe entuziastul director de liceu Candin Ciocan, cleric și el; ai pe neobositul Dr. Ioan Radu, pe Ion Ghișă și atâția alții cari și cu steagul acestei acțiuni te-ar fixa la locul ce ți se cuvine.

Iar dacă nici aceștia nu; recurge la acea forță de exaltare creatoare și putere de animare ce reprezintă *tinerimea* de care din fericire dispui cu prisosință, atâția tineri profesori, ingineri și alți intelectuali vor fi doar în stare să trezească zarandenii pentru această acțiune, ce azi dă impresia că este moartă înainte de a se naște.

Așadar puteri sunt, motive mai multe, la munca numai și vom reuși.

M. Ramură

Monumentele istorice din Zarand (Troițele)

Inițiativa profesorilor dela liceul ort. rom. „Avram Iancu“, din Oct. 1932 și comandarea celor 10 troițe prin încheierea contractului cu școala de arte și meserii din Zlatna s'au comunicat Comitetului central al „Astrei“ care prin adresa No. 3678/1932. a aprobat întru toate inițiativa și prin o circulară trimisă despărțămintelor Brad, Baia de Criș, Deva, Abrud, Turda, Sălciua, Câmpeni și Zlatna le invită să colaboreze cu comitetul de organizare al serbărilor comemorative la 150 ani dela revoluția lui Horia, Cloșca și Crișan, ca serbările ce se vor ține în toamna anului 1934 în Brad, să aibă un succes strălucit și demn de amintire eroilor martiri cari au sângerat pentru sfânta cauză și dreptatea poporului românesc.

Proiectata ridicare a troițelor în Brad, Criștior, Mesteacăn, Ribița Hălmașiu, Iosășel, Mihăleni, Buceș, Curechiu și Vălișoara nu este la fel cu acțiunea dela Alba Iulia care adună fonduri pentru ridicarea unui bust în Alba-Iulia lui Horia, Cloșca și Crișan. Noi ridicăm troițe de piatră pe care se vor scrie evenimentele acelor vremuri, deoarece așa înțelegem să mijlocim generațiilor tinere și străinilor cari ne vizitează să ne cunoască pe noi și trecutul nostru. Iată ce se va scrie pe troița ce se va ridica în Brad lângă podul Crișului:

Intru pomenirea martirilor noștri din Zarand dela 1784: Crișan George născut în (Continuarea în pag. IV-a)

F. O. R.-ul în Zarand

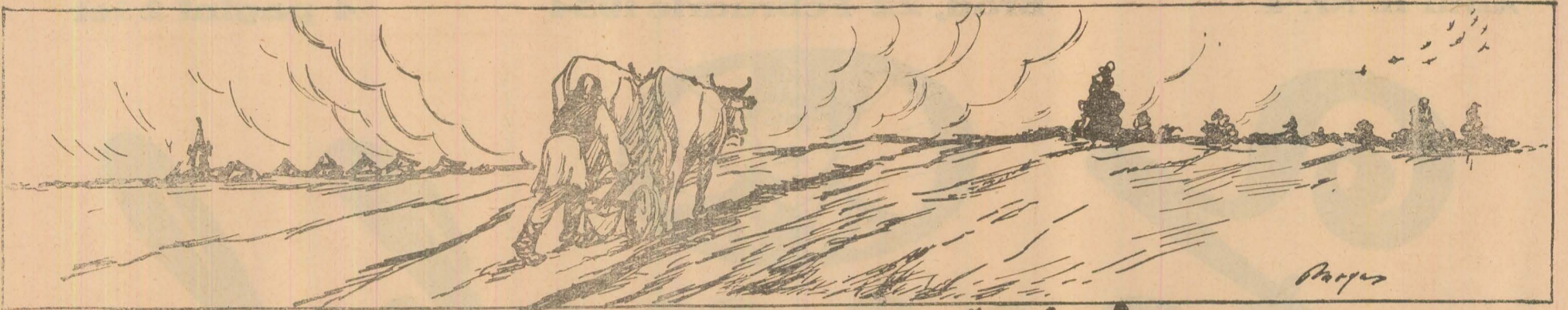
La 5 Martie se împlinește un an când la Cluj, din inițiativa profesorilor universitari, s'au pus bazele asociațiunii Frăția ortodoxă română, organizație de mireni în cadrele Bisericii ortodoxe, având drept scop o mai vie și mai intensă propagandă a principiilor creștine și mai ales, aplicarea lor practică în societate și familie.

Ca o rază reconfortantă a sufletului românesc ortodox, această inițiativă a fost îmbrățișată de toate eparhiile ardelenne și se împlinește jumătate de an de când ultimele reportagii de ziar anunțau protopopiatele din urmă, care și cum, au înființat și constituit Forul.

Singur Zarandul tace. Două posibilități de explicare.

Ori intensitatea vieții religioase este aici așa de vie, încât nu mai are nevoie de nici un imbold și nici o intervenție, pentru că indiferentismul față de Biserică, ce bântuie o lume întreagă, se lovește în Zarand de acea cetate inexpugnabilă a tubirei și moralei creștine zarandene; iar dezideratul Forului de a înlătura separația ce în alte părți ia proporții de prăpastie între clerici și mireni în Zarand este o realitate îndeplinită.

Ori apoi contrarul, această prăpastie aici este mai mare ca ori undeși tocmai de aceea nu îngăduie nici măcar o consultare între capul Bisericii și intelectualitate.

— DE-ALE PLUGĂRIEI —

Rase de oi din România

Cele mai cunoscute rase de oi la noi, în țară, sunt: *Țigae*, *Țurcană* și *Caroculul*. În mică măsură mai sunt rasele: „*Spancă*”, *Stogoasă*, *Merinos* și *Frișă*.

Rasa Țigae are două varietăți (feluri): albă și neagră. Cea neagră are și ea la rândul ei mai multe subvarietăți (feluri mai mici), dintre cari mai principale sunt: capul alb și picioarele albe, capul alb și picioarele negre, capul alb și picioarele roșii.

Oile au o greutate mijlocie de 35 Kg. iar berbecii de 50 Kg. Producția de lapte mijlocie într'un an este de 65 litri, din care se poate extrage cam 15 Kg. brânză. La tunsoare oile dau într'un an cam 1,5—2 Kg. lână iar berbecii 3—4 Kg. Carnea dela acest fel, de *Țigae* neagră, este foarte bună și gustoasă ceea ce se datorește însă mai ales locului unde oile trăesc și anume Dobrogea, unde mâncarea lor este de așa fel încât carnea nu miroasă a oaie.

Țigaia albă se găsește răspândită în toată România; dar mai ales la șes unde este mai cald, căci ea nu suferă frigul, dacă este prea mare. Oile au greutatea mijlocie de 40 Kg. iar berbecii 50 Kg. Atât oile cât și berbecii se îngrășe mai ușor. Producția de lapte și de lână este la fel cu cea dela felul negru.

În general atât *Țigaia albă* cât și cea neagră au lână foarte bună și se cresc pentru lapte, lână și carne.

Rasa Țurcană are și ea mai multe varietăți (feluri) și anume: *Țurcana albă*, *brumărie* și *neagră*. Greutatea mijlocie a oilor este de 30 Kg. iar a berbecilor de 50 Kg. La tunsoare oaia dă cam 1 Kg. lână, iar berbecul până la 3,5 Kg. Lâna și carnea nu sunt așa

de bune la rasa *Țigae*; dar totuși pentru că ea este mai rezistentă și suportă frigul mai ușor decât cealaltă, ea se crește pentru lapte, lână și carne, mai ales în regiunile muntoase. Este varietatea de oi răspândită și la noi, în țara *Zarandului*.

Rasa Stogoră este încrucișarea rezultată (eșită) din încrucișarea rasei *Țigae* cu rasa *Țurcană*. S'a dovedit că este foarte puțin rezistentă.

Rasa Spancă este produsă din încrucișarea (impărecherea) rasei *Țigae* cu rasa *Merinos*. Ea este răspândită mai mult în Sudul (miazăzi) *Basarabiei* și în *Dobrogea*. Greutatea mijlocie a corpului este de 35 Kg.

Rasa Merinos este crescută de foarte puțini crescători, căci este foarte gingașă și cere o îngrijire foarte bună. Are lână de foarte bună calitate.

Rasa Caracul se crește mai ales în *Basarabia*. Pieile acestor miei sunt foarte bine plătite. Cu cât pielea a fost luată dela un miel mai tânăr cu atât este mai scumpă. De regulă mieii se taie la o zi două după ce s'au născut.

Dacă se împărechează berbecii din rasa *Caracul* cu oile din rasa *Țurcană*, adică cea care se află în regiunea noastră, mieii seamănă mult cu cei din rasa *Caracul* și deci prețul peilor va fi mai mare.

Societatea „*Mica*” va aduce în vară berbeci *Caracul* pentru ca gospodarii *Zarandului* să-și poată împărechea oile lor și pieile mieilor să aducă un câștig mai mare.

Rasa Frișă este foarte bună producătoare de lapte și este puțin răspândită la noi în țară.

Ing. V. DAMIAN

Inmulțirea pomilor roditori

A înmulți pomii însemnează a face mai mulți din unul singur.

La pomii roditori avem două feluri de înmulțire: 1. *Inmulțirea naturală*, adică prin sămânță și 2. *Inmulțirea artificială*, adică prin butași, marcote, mușuroire și altoire. Acest fel de înmulțire se zice artificială, fiindcă este făcută de mâna omului.

Mă ocup astăzi numai cu înmulțirea pe cale naturală, rămânând pe altădată înmulțirea artificială.

Toți pomii se pot înmulți prin semințe, însă felul acesta de înmulțire se întrebuițează mai ales pentru meri, peri, pruni, nuci, cireși, vișini, măgdălan, caiși și pierseci. Pomii ieșiți din sămânță nu dau fructe asemănătoare cu cele dela care am luat sămânța, fructele lor fiind mai mici și mai puțin gustoase. Apoi rodesc foarte târziu, câte odată la 12—15 ani. Sunt în schimb mai viguroși și au o viață mai lungă, de aceea ei se întrebuițează numai ca purtători de altoi (mai pe scurt li se zice port-altoi), mai ales pentru meri și peri. Dacă vrem să rodească mai repede, atunci sau îi altoim, sau îi mutăm în fiecare an în alt loc și îi scurtăm de fiecare dată vârful rădăcinilor. În felul acesta grăbim ajungerea pomilor la starea adultă.

Alegerea și păstrarea semințelor.

Semințele trebuie să fie bine coapte. E bine să le luăm dela fructele care se coc cele dintâi. Pomii dela cari le luăm să fie sănătoși și viguroși. Pentru meri și peri, semințele dela pădureți sunt cele mai bune.

Semințele mai mari și mai grele sunt mai recomandabile. Pentru a ne convinge, care semințe sunt bune, le punem în apă; cele cari cad la fund sunt bune, iar cele care plutesc deasupra apei trebuiesc aruncate.

Cea mai bună garanție, că semințele sunt bune, este de-a le cumpăra dela o semințerie bine cunoscută.

Semințele le culegem atunci când sunt bine coapte. Se vor culege deci cireșii în Mai și Iunie, caisele în Iunie și Iulie, corcodușele în Iulie, August, perii, merii și gutui din Iulie și până iarna.

Puterea de încolțire a semințelor este cu atât mai mare, cu cât semințele sunt mai bine coapte și mai proaspete. E bine, dacă se poate, ca în ziua în care le culegem să le și semănăm. Dacă vrem să le semănăm mai târziu, le punem la uscat la umbră, îndată ce se scot din fruct și le păstrăm cât timp va fi nevoie.

Stratificarea

Semințele a căror înveliș este uscat și tare, cum sunt nucile, prunele, persecile și caisele, au nevoie de mult timp ca să încolțească, uneori un an întreg. În acest timp ocupă locul degeaba. Ca să înlăturăm acest neajuns se face stratificarea, o lucrare foarte ușoară. Pentru aceasta se ia o cutie, așa de mare ca să încapă în ea cantitatea de sămânță, pe care vrem să o sămănăm. Facem pe fundul cutiei mai multe găuri, pentru ca să înlesnim scurgerea apei întrecătoare. Punem pe fundul cutiei un strat subțire de pietricele, peste el unul de nisip, gros cam de 3 cm. Peste acest strat de nisip punem un strat de semințe apoi un alt strat de nisip și alt strat de semințe, până punem toată sămânța. Peste cel din urmă strat de semințe punem ceva mai mult nisip, apoi udăm lada, până când apa trece prin găurile dela fundul cutiei. Cutia astfel pregătită, se așează într'un loc, unde să nu înghețe, de obicei în pivniță, până primăvara, când semințele se scot și se seamănă în pământ. Ca să nu fie mâncate semințele de guzani și de șoareci, e bine să acoperim cutia cu o pânză de metal. Din când în când udăm cutia, dacă vedem, că nisipul s'a uscat.

Stratificarea se poate face și într'o groapă, dacă aceasta e destul de adună, ca să nu înghețe.

De obicei stratificarea se face în luna Noembrie pentru semințele foarte tari și în Ianuarie sau Februarie pentru sămburii de măr, păr și gutui. Sămburii de măr, păr și gutui se stratifică mai ușor pe un fel de pânză rară și subțire numită iorgantin.

Semănatul

Semințele rămân în cutii până la începutul lui Martie, când se seamănă în straturi largi de câte 1,20 m. Lărgimea straturilor nu trebuie să fie mai mare de 1,20 m., fiindcă îngreiază plivitul. Între straturi lăsăm cărări largi de 30 cm.

Pământul în care voim să semănăm se desfundă din toamnă la două hârlețe (arșeie) și se împarte în straturi. Pe locul acesta, bine greblat se poate semăna în trei feluri:

1. *Prin împrăștiere cu mâna*. Se măsoară straturile și se seamănă câte o sămânță de semințe trebuitoare, deopotrivă pe toate straturile. Această câtime se socotește în felul următor:

pentru meri	18 gr. la 1 m. patrat
„ peri	19 „ „ „ „
„ pruni	100 „ „ „ „
„ gutui	18 „ „ „ „
„ cireși	50 „ „ „ „
„ nuci ordinare	900 „ „ „ „
„ „ sebeșel	1200 „ „ „ „
„ zarzări	65 „ „ „ „
„ pierseci	280 „ „ „ „
„ coarne	13 „ „ „ „

Se acopăr apoi semințele cu un strat de pământ bine mărunțit și se netezește pământul cu sapa și lopata.

(Va urma)

Curiozități științifice.

Apă care arde

Dacă, Doamne ferește, se aprinde șura cuiwa, sau o casă, toți vecinii aleargă cu ciubere și alte vase cu apă și dacă focul nu s'a întins prea tare, cu puțină grabă și cu destulă apă, în câteva minute e stins.

Deci apa folosește tocmai la stingerea focului, ea nu arde.

Iată însă știința ne arată că anume pregătită, putem aprinde și apa. Cum? — Prin curent electric.

Multe minuni a făcut electricitatea, trebuia s'o facă și pe aceasta.

Cam acum 100 de ani, un mare învățat, Volta a născocit un aparat în care punând apă și trecând curent electric, apa scade mereu și în niște vase de sticlă așezate și ele cu rost și socoteală, se adună două feluri de gaze. Unul din gaze s'a văzut că arde foarte ușor; ba dacă nu găsește cel care lucrează cu el face explozii grozave. Aceste este *hidrogenul*. Celălalt gaz este mai potolit, el nu arde. Se chiamă *oxigen*. Și are mare parte în schimbările ce se fac în natură.

Deci apa pe care o bem cu toții, care ne fierbe legumele și stinge focul dacă o scuturăm cu electricitate își arată altă față și ne dovedește că poate arde și ea.

Se încearcă acum ca folosind această proprietate a apei, să se prepare din ea gaz indeajuns ca să fie ars în cuptoare și în cazane ca pe benzina sau cărbuni.

R.

Revoluția lui Horia, Cloșca și Crișan

— **Românii din Munții Abrudului** —

(Continuare)

de: **Const. Tisu**

Urmarea acestui ordin fu că 23 primari din munții Abrudului fură deținuți și dați în judecata Forului dominal din Zlatna, care îi pedepsi cu câte 50—100 de bastoane și trei luni până la doi ani temniță; iar pe Dumitru Todea Bută și Petru Maneni din Râul mare, apoi Simeon Bostan și Andrieș Pascu din Câmpeni, și Ursu Gomboș din Vidra ca autori principali ai acestei revolte, și sub motiv că au agitat poporul la diferite ocazii, Forul dominal îi judecă la moarte. Dumitru Todea, în calitate de autor mai multor revolte, fu condamnat și la tortură înainte de moarte, iar după executare să i-se taie capul, corpul să i-se crepe în patru și bucățile să fie pusă în țepă.

Culmea cruzimei.

Administratorul domeniului din Zlatna care fu în Câmpeni în momentul revoltei ceru ca pedeapsa cu moarte să fie executată imediat, dar Forul dominal, nu admise din cauza că condamnații făcuseră apel.

Tot acest For dominal condamnă pe toți locuitorii din Râul mare, Campeni, Bistra și Vidra, fără considerare dacă au fost la târgul din 24 Maiu, ca să plătească arendașilor armeni drept despăgubire suma de 8708 flor și 49³/₄, creștari, cu toată întreaga beaură care fu în târg nu costa mai mult da 343 flor. 41 cr.

Intre cei urmăriti fu și Nicolae Vasiliu Ursu sau Horia, precum și două rude ale sale: Petru Nicola și Cristea Nicola, dar nu putură fi primiși.

Văzând locuitorii din comunele: Râul mare, Vidra, Cărpiniș, Bistra, Abrud, Bucium că Forul dominal aduce o așa de grozavă sentință deciseră a trimite din nou o deputațiune la Curtea imperială din Viena.

În cererile lor, muntenii se plâneau din nou despre asuprile și cruzimile ce le suferă bietul popor din această regiune. Cereau mai departe, și rugau pe Onoratul guvern din Viena, ca să intervină de urgență, pentru a scăpa dela moarte pe cei 5 Români judecați.

Aceste cereri ale muntenilor, fură imediat prezentate în Consiliul de stat al imperiului și la 7 Iunie 1783, urmă decizia împăratului Iosif al III-lea în baza căreia guvernul transilvănean din Sibiu fu invitat, ca să nu mai pedepsească pe delegații țărănilor cari se plâneră la Viena, încetând ori ce asuprire asupra lor, iar sentința de moarte adusă de Forul dominal din Zlatna în primăvara anului 1783, contra celor 5 Români, să nu se execute.

Ordinul monarchului nici de astădată nu fu executat de către crudul, guvern din Sibiu, astfel că Sentința Forului dominal fu executată în parte, doar pedeapsa cu moarte fu transformată în pedeapsă cu închisoare dela 1—2 ani și 50—100 de bastoane.

Suferințele bietului Român erau neînchipuite de mari.

Călătoriile Împăratului Iosif al II-lea în Transilvania

Împăratul Iosif al II-lea, văzând că plângerile țărănilor din munții Abrudului nu mai conținesc și dorind pe deoparte să se convingă singur despre adevăr, iar pe de altă parte, voind să cunoască această parte a țării sale, se decise deja în anul 1770 a face o călătorie în Transilvania.

Călătoria aceasta însă, fu tot amânată până în anul 1773.

Mama sa Maria Terezia, fiind convinsă și știind despre terorizarea Românilor

de către nobilii unguri, trimise cu vre-o câteva zile înainte de plecarea împăratului, un curier special în Transilvania ca să pună în vedere guvernului din Sibiu, să curețe toate drumurile de cadavre. Iar baronul Brukenthal, fostul președinte al Cancelariei Aulice din Viena, prezentă monarchului un extras din Constituția Transilvaniei, în care dânsul zicea, că Români din această provincie nu formează o națiune, ci este un popor tolerat, fiind exclus dela toate drepturile și libertățile de cari se bucură celelalte națiuni conlocuitoare. Domnul pământean este primul judecător pe moșia sa, așa că poate dispune asupra țărănilor după plac, ce e mai mult în unele cazuri în înțelegere cu alt judecător avea putere să-l și ucidă. Zicea mai departe, că țărănuș Român nu are nici avere și nici venit afară de ceea ce-și poate câștiga cu palmele sale.

Deci poporul Român din Transilvania — după baronul Brukenthal — era un simplu zero.

În ziua de 7 Maiu 1773 împăratul Iosif al II-lea, însoțit de trei generali ai săi, plecă spre Transilvania, și la 21 Maiu intră în Transilvania prin țara Hațegului.

Cu această ocazie, vizită aproape toate orașele, făcând o excursie călare, și prin munții Abrudului, până în Zlatna.

Prin toate comunele și orașele pe unde trecu fu întâmpinat de iobagii români, cari îngenușind înaintea lui, își spuneau plângerile. Împăratul îi asculta bucuros, sta cu ei de vorbă, intra prin casele lor, întrebându-i despre traiul vieții lor, le lua cererile scrise, cu propria sa mână, adunând dela ei circa 19 mii de cereri pe cari le duse la Viena, conform promisiunii făcute iobagilor „oi căuta”.

Despre asuprile la cari erau supuși bieții Români monarchul se convinsese și din următorul caz: în trecerea sa prin comuna Ațel, reprezentanții comunității săsești, în frunte cu notarul din Mediaș, Mihail Conrad de Heidendorf, prezentară împăratului un memoriu, prin care ei cereau ca să mute pe Români de pe teritoriul acestei comune.

Cu această ocaziune, Heidendorf spuse împăratului verbal, că în comuna Ațel sunt ca la 100 familii de Români și deoarece comunitatea săsească, are neapărată trebuință de teritoriul ocupat de ei, au încercat să-i mute, dar Români nu vreau să se ducă.

Am întrebuințat și forța contra lor, le-am aprins și colibe și tot nu i-am putut scoate.

Dar cu un an mai târziu, și anume chiar în ziua când am aprins noi casele lor, a fost aprinsă și comuna noastră din mai multe părți și de atunci încoace a mai ars satul nostru încă de vre-o cinci ori.

Noi presupunem în cazul acesta numai pe Români, din care cauză ne-am plâns și guvernului din Sibiu, care a și trimis în comună comisari speciali, cari au pus în vedere Românilor, că dacă se va mai întâmpla un asemenea caz, Români vor fi siliți a plăti toate pagubele cauzate. Nici publicația aceasta — zicea Heidendorf — nu a folosit la nimic, deoarece după câteva săptămâni a ars chiar șura aceia unde s'a făcut publicațiunea.

(Va urma).

Ocotirilor Sociale să colaboreze la armonizarea intereselor muncitorilor industriali și comerciali cu patronii lor, aceasta pentru înfrățirea claselor sociale și spre liniștea și progresul țării noastre.

E regretabil că nu s'a înțeles acest lucru și Camerele de muncă au ajuns ca să fie numai oficini de plasare a partizanilor politici, pentru căpătuirea cătorva indivizi cari trag numai foloase și sume enorme din sudoarea muncii noastre și totodată sunt focare, de propagarea socialismului, care la noi se confundă de cele mai multe ori cu comunismul, ndemnând la desbinarea socială.

Iată de ce legea pentru crearea Camerilor de muncă este privită cu toate neîncrederea de masa mare a muncitorilor, căci în loc ca să creleze niște organe care să coordoneze și să aplice întreagă legislație a muncii în mod raționat, Statul având mai mult rol de arbitru, această lege a dat naștere la niște organe parazitare și foarte costisitoare, fără ca acestea să-și justifice cu ceva existența până în prezent.

Dacă totuși Camerele de muncă vor fi menținute și pe mai departe, noi cerem ca să se procedeze de urgență la noi alegeri, pentru ca să ne alegem pe adevărații noștri delegați sub un regim pașnic și neterorizați de nimeni, deoarece pe actualii membrii ai Camerei de muncă nu-i recunoaște și nu-i considerăm a delegații noștri, fiindcă s'au ales prin fraudă și violență, iar noi muncitorii minieri de pe valea Crișului Alb în număr de aproape 3000, nu avem astăzi decât un singur delegat.

2. Cu legea „pentru unificarea asigurărilor sociale” stăm și mai rău. Această lege a fost întocmită în mod primitiv și fără a se ține seamă de realitate, așa încât Casele de Asigurări Sociale au ajuns astăzi să ne fie o piedică și un adevărat blăstăm pe capul nostru al muncitorilor.

Iată parte numai din marele lacune ale acestei legi, precum și parte numai din marile nedreptăți ce ni-le face Casa Centrală a Asigurărilor Sociale: *Chestiunea cotizațiilor suplimentare de pensii.* Prin Decizia Ministerială Nr. 202.759 din 3 Martie 1933, publicată în Monit. Of. Nr. 60 din 13 Martie 1933 și prin art. 128 din legea de unificare a asigurărilor sociale se dispune ca: membrii fostelor Case frățesti (Bruderlade) și patronii lor vor suporta, în părți egale, o cotizațiune suplimentară, pentru acoperirea drepturilor de pensie de invalidate, bătrânețe și urmași ale pensionarilor acestor Case, peste cele stabilite potrivit regimului general...

Aceste cotizațiuni suplimentare de pensii au fost sporite după cum urmează: cl. I-a — 140 lei, cl. II-a — 120 lei și cl. III-a 100 lei lunar, respectiv pentru fiecare angajat al său și în afară de cotizațiunile generale ce le achităm noi toți membrii Caselor de Asigurări Sociale. Dar cu ce și de unde să mai achită și impozitele către Stat, Județ, sau Comună, când e notoriu faptul că noi primim salarii ce abea ne ajung pentru hrana noastră, iar sărăcia e generală în ținutul nostru! Dece această nedreptate cu noi muncitorii minieri dela Soc. „Mica”, cari recunoaștem că în adevăr pe lângă această întreprindere a existat Casă minieră frățescă, însă ni-s'a luat fondul acesteia în valoare de circa șase milioane lei, adunat numai din munca noastră și a antecesorilor noștri și acest fond a fost înglobat la fondul general a Casei de invalidate din boală și pensie pentru bătrânețe dela Casa Centrală a Asigurărilor Sociale! Declarăm categoric că nu mai putem plăti cotizațiunile suplimentare, de oare ce față de salariile mici ce primim, a continua să achităm astfel de sume mari, lunare, către Casa Asigurărilor Sociale și către Stat, înseamnă să rupem și ultima bucățică de pâine dela gura copiilor noștri și familiilor noastre. Deși la Memoriile ce am înaintat la timp, ni-s'a răspuns prin adresa Nr. 80578 din 23 Noembrie 1933 a Casei Centrale a Asigurărilor Sociale — Direcția I-a Serviciul Caselor Miniere — și prin adresa Inspectoratului Muncii Arad cu Nr. 2711 din 4 Decembrie 1933, că ni se reduc cotizațiunile suplimentare de pensie la jumătate, totuși până astăzi Oficiul Brad a Casei Asigurărilor Sociale nu a luat măsuri în această privință și continuă a ne reține pe nedreptul din salariile noastre cotizațiunile întregi suplimentare, ca și în trecut. Respectos Vă rugăm, Domnule Ministru ca să binevoiți a da ordin de urgență să nu ni-se mai rețină pe nedreptul aceste cotizațiuni suplimentare, înscriind aceasta și în leuea Asigurărilor Sociale, cu ocazia modificărilor ce se vor aduce acestei legi.

(Va urma)

Revendicări muncitorești

Din activitatea sindicatului minier: „Crișul Alb”

de: DIMITRIE ZAPAN avocat—Brad.

Muncitorii minieri din ținutul nostru au înaintat Onor. Ministerului Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale un Memoriu detaliat, cu privire la dreptele lor revendicări. Iată-l:

Domnule Ministru,

Subsemnații, în numele Sindicatului independent — național a muncitorilor minieri „Crișul — Alb”, din com. Crișcior, Jud. Hunedoara, — acest Sindicat fiind recunoscut ca persoană juridică de către Tribunalul Hunedoara. Secția I-a prin sentința Nr. P. J. 2067/1932 — respectos ne permitem să Vă aducem la cunoștință cele de mai jos, rugân-

du-Vă să binevoiți a lua în considerare dreptele noastre revendicări muncitorești și a da imediat ordine de îndreptare, stăruind pentru modificarea legilor de asigurare și de muncă, ținându-se seamă de realitate.

Pentru toate acestea ne permitem să Vă înaintăm prezentul

Memoriu:

1. Camerele de muncă au fost create pentru ca să fie organe de reprezentare și de ocrotire ale intereselor muncitorilor, urmând ca acestea să aibă rolul covârșitor ca prin mijlocirea Ministerului Muncii, Sănătății și

Monumentele istorice din Zarand (Troițele)

[Continuare din pag. 1-a]

Vaca - (azi comuna Crișan), - din botez Marc Giurgiu, căpetenia răsculaților, apoi Golcea Ion, Tuduran Dănilă și Suciu Ion din Brad; Pagu Adam din Bata de Criș, Bărna Toma din Vaca, Faur Ioan din Tomnatec, Sgârciu Veselie din Săliște, Dăncuț Ilie din Ocnița, Bibarț Nicolae din Blăjeni, căpitani de sate - frânți cu roata.

Aci pe malul Crișului, - pe atunci loc viran, - la tângul din 28 Octomvrie 1784 Crișan aduse iobagilor poruncă dela Horia, să se adune la biserica din Mesteacăn, să le spună poruncile împăratului despre ștergerea iobăgiei.

După adunarea din Mesteacăn porni cu iobăgi spre Alba Iulia, să se întâlnească cu Horia și să se înscrie grăniceri.

Atacați în comuna Curechiu de pandurii nobilimei maghiare jurară crâncenă răsbunare, aleseră pe Crișan de căpitán și din 2-6 Noembrie nămăciră pe cei mai mulți nemeși unguri din Zarand.

Numai aceia au scăpat, cari s'au botezat în legea românească.

Căpitani răscolei au fost crâncen pepsțiți. Trupul lui Crișan, care și-a stâns singur viața în temnița din Alba Iulia, tăiat în patru, o parte a fost zdrobită cu roata aci la Brad.

Să nu uităm, Români, că pe trupurile lor frunte în roată este așezată temeliea patriei întregite!

Români dați pentru ridicarea troițelor în amintirea străbunilor noștri! Orice contribuție se va trimite Comitetului de organizare la liceul ort. rom. „Avram Iancu“ din Brad. 20. II. 1934. **Candin Ciocan**

Știri din Zarand

— **Căsătorie.** D-șoara Rafta Lascu, inv. în Hărăgani și d. Gheorghe Ocheșel, inv. tot în Hărăgani, si-au serbat cununia religioasă Duminecă, 11 Febr. a. c. Felicitări!

— In timpul din urmă d. Emil Perian, întors dela studii din străinătate, a muncit din răpădărie pentru înființarea unei lăptării. Dar din cauza că sătenii noștri nu au înțeles să-l sprijinească, lăptăria a murit înainte de a se naște.

— **Numirea medicului bălțean.** Ziarul „Dimineața“, din săptămâna trecută, publica din nou vacant postul de medic de circumscripție al Bălței.

Ne mirăm ce va fi cu acest post, care în decurs de vre-o 4 ani a avut 5 medici numiți și a fost mult timp girat de medicul din Brănișca, dl. dr. Al. Cozma. Dar acum și Brănișca e vacantă. **I. Lazăr**

— **Regele Belgiei, Albert I., a murit.** Suveranul plecase cu automobilul spre a face o excursie prin munții Belgiei. Dorind să facă ascensiunea stâncilor abrupte care se găsec în regiunea Marche de Dames, alunecând de pe o stâncă, a căzut dela 200 m. înălțime, în vale, unde a ajuns cu craiul complet sfărâmat, iar creierii au fost stropiți pe o mare distanță de jur împrejur.

Tragicul sfârșit al Regelui Albert a produs o impresie profundă în cercurile politice pe cum și în rândurile populațiilor statelor din Europa.

Primul început de istorie bisericească

Sfânta Evanghelist Luca, autorul Evangheliei cu același nume, a mai scris o carte intitulată „Faptele Apostolilor“. Ambele scrieri ale Sfântului Luca sunt astfel alcătuite, încât formează o singură carte, în care Evanghelia formează partea întâia, iar Faptele Apostolilor, partea doua. In partea întâia Sf. autor ne descrie vieța Mtănuitorului Iisus Hristos, dela nașterea lui Ion Botezătorul și până la suirea Sa la cer. In partea doua ne arată cum a luat ființă Biserica lui Hristos, cum s'a consolidat (întărit) și lăjit în urma activității Apostolilor în inspirația și întărirea de Duhul Sfânt, cât și acelorlăți bărbați plini de răvnă, ai Bisericii. — Tocmai fiindcă această carte a Sf. Luca, intitulată „Faptele Apostolilor“, ne arată cum s'a întemeiat și lăjit biserica creștină a lui Hristos, poate fi considerată ca primul început de istorie bisericească. Sf. Luca ne arată mai întâi în această carte înălțarea la cer a Măntuitorului, după ce El timp de 40 de zile după înviere s'a arătat de mai multe ori Apostolilor Săi și le-a promis că le va trimite pe Duhul Sfânt drept ajutor. Conform promisiunii sfinte, cele făgăduite de Măntuitorul se și întâmplă la zece zile după înălțare. In timp ce Apostolii se rugau într-o casă cu ușile încuiate de frica iudeilor și a păgănilor, Duhul Sfânt s'a pogorât peste ei în chip de limbi de foc, întărindu-i pentru lupta cea sfântă a Evangheliei lui Hristos și dându-le posibilitatea de-a vorbi în limbi, pe cari până atunci nu le cunoșteau. Mulțimea din toate părțile lumii, care la auzul minunei celei mari s'a adunat acolo, a rămas adânc mirată, când a auzit pe Apostoli grăind în limbile tuturor popoarelor. Petru, ca cel mai bătrân dintre Apostoli, a ținut o cuvântare în urma căreia s'au botezai peste 3000 de oameni. In felul acesta a luat naștere prima comunitate creștină din Ierusalim. — De acum înainte cu toată Biserica cea sfântă a lui Iisus Hristos era batjocurită și persecutată atât de iudei, cât și de păgâni, ea totuși triumfează și se lățește din ce în ce mai mult. La o altă cuvântare a lui Petru, se botează încă 2000 de oameni, așa că numărul creștinilor din comunitatea Ierusalim, se ridică la cinci mii (5000). Apostolii pe lângă curajul și eroismul cu care au fost înzestrați, au mai primit darul de-a face minuni. Astfel Petru și Ioan vindecă pe un olog din naștere, care stetea la poarta templului și cerea milă. La cererea acestui olog Petru îi răspunde: „Argint și aur nu am; dar ce am, aceea îți dau: In numele lui Iisus Hristos din Nazaret, scoală-te și umblă. Și apucându-l de mâna dreapta l-a sculat în sus și în aceeași clipă picioarele și glesnele lui s'au înzdrăvenit“. (F. Ap. cap. III, 6-7).

In urma acestei minuni, lumea care-l cunoștea pe acest olog, a rămas uimită, căci vedea că s'a întâmplat ceva mai presus de mintea lor. Apostolii de acum să împrăștie în toate părțile și predică Evanghelia, îndurând bătăi și temnița pentru religia cea nouă

și dumnezeiască, fără însă ca să dea înapoi, căci lucrau cu putere dumnezeiască și nu omenească.

In urma întâmplării minunate de pe drumul Damascului, Apostolul Pavel, care mai înainte fusese cel mai înverșunat dușman al creștinismului, luând parte și la omorarea Arhidiaconului Ștefan, se botează și devine cel mai aprig și devotat Apostol al religiei celei sfinte. De acum înainte îl vedem pe Sf. Apostol Pavel cutreerând toate orașele și țările ca să propeveduiască pe Hristos, cel răstignit. De acum înainte, îndură foame, bătăi, închisoare și în cele din urmă moarte pe cruce pentru consolidarea și lăjirea religiei, pe care Hristos a înființat-o prin moartea și învierea Sa.

Iată deci că „Faptele Apostolilor“, care pot fi considerate ca cel dintăiu început de istorie bisericească, cuprind adevărul cel mai curat despre primele începuturi ale religiei creștine. Această carte ne arată că religia creștină nu prin arme și forțe s'a întemeiat și lăjit, ci prin lucrarea dumnezeiască și prin curățenia adevărilor măntuitoare și aducătoare de vieță veșnică.

Cele prezise de Iisus Hristos în Evanghelia Sa, le vedem realizându-se în „Faptele Apostolilor“ cei fricoși a lui Iisus Hristos, îi vedem acum, prin pogorarea Duhului Sfânt peste ei, transformați în adevărați eroi plini de entuziasm și gata de-a-și da chiar și vieța pentru lăjirea Evangheliei lui Iisus Hristos.

Dacă cineva nu e convins despre acest mare și sfânt adevăr și voește să se convingă, n'are decât să deschidă Sf. Scriptură a Noului Testament și citind a cincea carte de acolo, intitulată „Faptele Apostolilor“, se va convinge că cele spuse mai sus pe scurt, acolo se află desvoltate în toate emuloarea lor. Mai ales se poate convinge oricine despre aceasta, pentru că Faptele Apostolilor nu sunt o istorie scrisă de un om de rând, ci de însuși Sf. Evanghelist Luca, care a scris-o sub inspirația Duhului Sfânt.

Trifu Benea
student.

ATENȚIE!

Ceasornicele și bijuteriile cele mai bune și eficiente, mai eficiente chiar ca la orașe mari, se poate cumpăra la:

Ignatie Sidor,

— ceasornicar, BRAD, fondat 1903 —

— Articole optice și verighete. —

Facem reparațiuni bune și garantate.

La petrecerea de Sămbătă seara 17 II. cineva dintre participanți, a schimbat la garderobă pălăria sa care are inscripția „N. Hențiu Brad“, cu o altă pălărie cu inscripția „Hirsch Deva“, culoare neagră. — Domnul care a schimbat din greșală pălăria cu inscripția Deva, e rugat a o aduce la d-l Pratscher și ași lua pe a sa.

Tiparul Tipografiei „ZARAND“ — Brad.

Inceput de casă parohială în Valea-Brad

Pe ruinele zidului din centrul comunei noastre, unde până la anul 1848 era un edificiu al nemeșilor maghiari, care deținea locul unei judecătoria, unde era adăpostit un crânc — adică judecător, cari dădea pedepse foarte aspre Românilor iobagi, contravenienți legilor nemeșești; astăzi se ridică o casă parohială ort. română. Până la 1918 acest zid, cu terenul din jur, a fost proprietatea statului Maghiar, dar dela 1918 ajungând la statul Român, prin reforma agrară a fost expropriat în favorul orfanilor și văduvelor din război, beneficiind și biserica și școala de unele parcele.

Consiliul și adunarea parohială în Octomvrie 1932 hotărând facerea unei case parohiale și fiind ruinele zidului susamintit chiar în centrul comunei, aproape de biserică s'a hotărât, ea să fie edificată chiar pe aceste ruine.

Făcându-se planul și devizul (acestei edificări cu 2 odăi, 1 birou, 1 bucătărie și 1 cămară) s'a înaintat P. V. Cons. Arhiepiscopesc din Sibiu și a fost aprobat împreună cu o repartiție de 18.000 Lei — iar restul să se completeze din capitalele bisericii având lemnul necesar și transportul gratuite, dela comună. — Insa din cauza crizei, încasările fiind foarte mici, s'au înaintat cereri Soc. Mica Brad, Bancii Crișana Brad și Primăriei Brad, pentru a obține unele ajutoare în acest scop.

Astfel Direcțiunea Soc. Mica văzând situația și scopul, ne-a acordat în numerar 15.000 Lei — iar în natură 2.250 bucăți țigla, 58 olane, 6 Kg. praf explozibil și 6 roate fitil pentru spargerea pietrii necesară la fundament.

Parohienii văzând această contribuție frumoasă a d-ilor dir. general I. Gigurtu, a dir. A. Sieber și sub dir. V. Ambruș (pe această cale) prin acest organ al ținutului țin să aducă viale noastre mulțumiri, distincțiilor conducătorii ai Soc. Mica, a căror nume se vor eterniza și'n hrisoavele parohiei noastre.

Asemenea mulțumiri se aduc și comunei Brad, pentru 12 bucăți stejar necesar pentru grinzi.

Fiind cu așteptarea rezultatului Bancii Crișana, din Brad, — sperând în ajutorul lui D-zeu și oamenilor de bine, credem că în toamnă se va termina această casă parohială. **Pr. N. S.**

O noutate!

Renumitul și marele expert în arta croitoriei bărbătești, dame, militare, preoțești, și albituri

d. prof. D. TEODORESCU,

diplomat al Academiei Române de croitorie din București, găsindu-se în localitate, de 2 săptămâni, unde predă cursuri, va

fine cursuri de croi și la Gurabarza,

cu începere dela 21 Februarie a. c., în localul CAZINOULUI FUNCȚIONARILOR

Persoanele interesate, se vor adresa pentru orice informație pe adresa:

d. Nicolae Timbus, Brad.

— Sămbătă 17 Febr. a. c., magistrații și advocații din Brad, au organizat în sala »Casinei Române«, un reușit bal. Tombola, sala: cu jocurile ei de lumină, programul dansurilor, au fost așa fel aranjate că au putut satisface și pe cei mai pretențioși invitați. — Muzica de asemeni a fost foarte bună.

S'au premiat costumele naționale a d-nei Beligan și d-nei Dr. Gora. Regina balului au fost alese dintre d-ne: d-na Dr. Gora și d-na Dr. Tisu; iar dintre d-șoare: d-șoara Oct. Opârtea

Poșta redacției

D. I. Munteanu, Vulcan. — Primum propunerea d-stră.

D. C. S. Nu se va publica.